

Jostein Gaarder

Μετάφραση:
Μαρία Αγγελίδου

Ο κόσμος
της Σοφίας

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Λογοτεχνία

Πρώτη έκδοση Ιούνιος 2026

Τίτλος πρωτοτύπου Jostein Gaarder, *Sofies verden*, H. Aschehoug & Co.
(W. Nygaard) AS, 1991

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών στην παρούσα μορφή Χρήστος Κολτσίδας

Σχεδιασμός εξωφύλλου Βασίλης Κουτσογιάννης
Σελιδοποίηση Γιώτα Μπόμπου

© 1991, Jostein Gaarder

© 2025, Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ (για την ελληνική γλώσσα)

Κατόπιν συμφωνίας με το Oslo Literary Agency.

ISBN 978-618-03-4739-5

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84739

Κ.Ε.Π. 6589 Κ.Π. 22983

Δεν επιτρέπεται η με οποιονδήποτε τρόπο χρήση ή αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του βιβλίου με σκοπό την εκπαίδευση τεχνολογιών ή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Το παρόν έργο προστατεύεται από τη διαδικασία εξόρυξης κειμένου και δεδομένων (Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΕ) 2019/790).

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα, τηλ.: 211 3003500
metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

Jostein Gaarder

Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

Μυθιστόρημα
για την ιστορία της φιλοσοφίας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Μαρία Αγγελίδου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος του συγγραφέα	9
Ο κήπος της Εδέμ	15
Το ημίψηλο	28
Οι μύθοι.	45
Οι φυσικοί φιλόσοφοι	56
Δημόκριτος	76
Η μοίρα	85
Σωκράτης.	100
Αθήνα	124
Πλάτωνας	133
Η καλύβα του ταγματάρχη	158
Αριστοτέλης.	172
Η ελληνιστική εποχή.	198
Οι καρτ ποστάλ	226
Δύο πολιτιστικές σφαίρες	237
Ο Μεσαίωνας	262
Η Αναγέννηση.	297
Μπαρόκ	338
Ντεκάρτ.	361

Σπινόζα	381
Λοκ	395
Χιουμ	411
Μπέρκλεϊ	433
Μπιέρκελι	441
Διαφωτισμός	465
Καντ	493
Ρομαντισμός	523
Χέγκελ	550
Κίρκεγκορ	569
Μαρξ	589
Δαρβίνος	617
Φρόιντ	655
Η εποχή μας	684
Το γκάρντεν πάρτι	722
Κοντραπούντο	743
Το μεγάλο μπαμ	771

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

του συγγραφέα για τα 32 χρόνια της ελληνικής έκδοσης
του Κόσμου της Σοφίας

Έχουν περάσει τριάντα δύο χρόνια από την πρώτη έκδοση του *Κόσμου της Σοφίας* στα ελληνικά, που ακολούθησε τρία χρόνια μετά την πρώτη του έκδοση στα νορβηγικά το 1991. Τι έχει συμβεί στον κόσμο από τότε; Θα ήταν διαφορετικό το βιβλίο, αν το έγραφα σήμερα; Νομίζω ναι, και θα περιοριστώ εδώ σε μερικά μόνο από τα σημεία που θεωρώ σημαντικά.

Αν έγραφα σήμερα ένα φιλοσοφικό μυθιστόρημα, η τεράστια κλιματική απειλή που αντιμετωπίζει σήμερα ο κόσμος, θα το επηρέαζε σημαντικά χωρίς καμιά αμφιβολία. Το ίδιο και η τραγική καταστροφή της φύσης που έχει σημειωθεί στον κόσμο τις τελευταίες δεκαετίες. Σε τι φιλοσοφικά συμπεράσματα μας οδηγούν οι τρομερές απώλειες που απειλούν τον πλανήτη μας; Πώς μπορούμε να προστατέψουμε και να διαφυλάξουμε τον πολιτισμό μας; Την ίδια τη βάση της ζωής μας στη Γη; Αυτό είναι ίσως το σημαντικότερο φιλοσοφικό ερώτημα της σημερινής εποχής.

Η παγκόσμια πολιτική σκηνή είναι επίσης πιο τεταμένη. Ζούμε και πάλι σ' έναν κόσμο μεγάλων εντάσεων μεταξύ των υπερδυνάμεων· έχουμε και πάλι πόλεμο στην Ευρώπη.

Αλλά και σε εθνικό επίπεδο: σε αρκετές χώρες σημειώνονται έντονες διχαστικές αντιπαλότητες μεταξύ πολιτικών κομμάτων και κοινωνικών ομάδων. Πώς μπορούμε να το σκεφτούμε, πώς μπορούμε να το καταλάβουμε αυτό; Μπορεί η φιλοσοφία να μας βοηθήσει; Να συνεισφέρει στο γεφύρωμα αυτής της ακραίας πόλωσης;

Ριζική είναι η αλλαγή και στη βάση της ανθρώπινης επικοινωνίας. Ο *κόσμος της Σοφίας* γράφτηκε πριν από το διαδίκτυο. Σήμερα συχνά νιώθουμε ότι ο όγκος των πληροφοριών μας συνθλίβει και μας πνίγει. Όλες οι γνώσεις που χρειαζόμαστε –κι ακόμα περισσότερες– απέχουν λίγα μόνο κλικ στα τόσο βολικά smartphones, που έχουμε διαρκώς πάνω μας. Τελευταία προσθήκη στη νεότευκτη «παντογνωσία» μας η Τεχνητή Νοημοσύνη.

Έχουμε όμως γίνει πιο σοφοί; Μπορεί ο σημερινός κόσμος να χρειάζεται περισσότερη σοφία – και όχι περισσότερη νοημοσύνη, τεχνητή ή φυσική. Φιλοσοφία θα πει «αγάπη για τη σοφία» και η ανάγκη για σοφία δεν έχει μειωθεί τις τελευταίες δεκαετίες, ίσα ίσα, το αντίθετο. Online είναι πολύ εύκολο να χάσεις τον δρόμο σου. Να χαθείς. Γιατί ποιο είναι το νόημα της ζωής; Τι σημαίνει «καλή ζωή»; Μια πρώτη, σύντομη απάντηση σ' αυτή την ερώτηση θα μπορούσε να είναι: χρειαζόμαστε ο ένας τον άλλον.

Πρέπει να τραβήξουμε το βλέμμα απ' τις οθόνες μας, να μπορέσουμε να κοιταχτούμε μεταξύ μας. Στον τόπο μου όλο και περισσότεροι άνθρωποι ζουν «μόνοι», εκούσια ή ακούσια singles. Είναι κάτι παράδοξο, ένα μυστήριο. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία του κόσμου που οι άνθρωποι συμμετέχουν σ' ένα τόσο ευρύ και ενεργό δίκτυο σχέσεων. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι εφαρμογές γνωριμιών μπορούν να βοηθήσουν – ως έναν βαθμό. Θα πρέπει εμείς

οι ίδιοι να τολμήσουμε το βήμα που θα μας βγάλει από τη μοναξιά μας.

Χρειαζόμαστε ιστορίες ικανές να μας συνδέουν, αφηγήματα ικανά να μας ενώνουν. Το μοίρασμα μιας αναγνωστικής εμπειρίας μπορεί να είναι καλή αφετηρία για μια νέα γνωριμία και σχέση.

Παρότι έχουν περάσει πάνω από τριάντα χρόνια –και ο κόσμος έχει αλλάξει– η αφήγηση ιστοριών δεν είναι κάτι ξεπερασμένο· είναι ακόμη στη μόδα. Πιστεύω ότι χρειαζόμαστε ακόμη βιβλία σαν τον *Κόσμο της Σοφίας*.

Jostein Gaarder

Όποιος την ιστορία του την ίδια δεν ξέρει,
το πώς και το γιατί εδώ και τρεις χιλιάδες χρόνια,
στης αμάθειας το σκοτάδι μένει
και ζει μονάχα απ' τη μια στην άλλη μέρα.

ΓΙΟΧΑΝ ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΓΚΑΙΤΕ

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΕΔΕΜ

*...στο κάτω κάτω της γραφής, κάτι, κάποτε,
θα πρέπει να δημιουργήθηκε από το τίποτα...*

Η Σοφία Άμουνδσεν γύριζε από το σχολείο. Ένα μέρος της διαδρομής το είχε ήδη διανύσει μαζί με τη Γιόρουν. Συζητούσαν για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Η Γιόρουν έλεγε πως το ανθρώπινο μυαλό ήταν ένας πολύπλοκος ηλεκτρονικός υπολογιστής. Η Σοφία δεν ήταν καθόλου σίγουρη γι' αυτό. Στο κάτω κάτω της γραφής, ο άνθρωπος έπρεπε να είναι κάτι παραπάνω από μηχανή! Ή όχι; Φτάνοντας στο σουπερμάρκετ, οι δρόμοι τους χώριζαν. Η Σοφία έμενε στην άκρη ενός μεγάλου οικοδομικού τετραγώνου όλο μονοκατοικίες και, γυρίζοντας από το σχολείο, είχε να διασχίσει τον διπλάσιο σχεδόν δρόμο από τη Γιόρουν. Το σπίτι της έμοιαζε να βρίσκεται στο τέλος του κόσμου, μια και πίσω από τον κήπο τους δεν υπήρχαν άλλα σπίτια – μονάχα το δάσος.

Η Σοφία έστριψε στο στενό Κλοφερφάιεν. Στο τέρμα του σχεδόν, το δρομάκι έκανε μια κλειστή στροφή, που τα παιδιά την έλεγαν «στροφή του καπετάνιου». Μόνο τα Σαββατοκύριακα έβλεπες κόσμο εδώ πέρα.

Ήταν μία από τις πρώτες μέρες του Μαΐου. Σε κάμποσους κήπους, άνθιζαν κιόλας κάτω από τα δέντρα οι

πασχαλιές. Οι σημύδες μόλις που είχαν αρχίσει να πρασινίζουν.

Δεν ήταν παράξενο που τούτη την εποχή του χρόνου όλα άρχιζαν να φουντώνουν, να γεμίζουν φύλλα και λουλούδια, να μεγαλώνουν; Μόλις ζέσταινε λίγο ο καιρός και έλιωναν τα τελευταία χιόνια, η πρασινάδα ξεφύτρωνε πλούσια μέσα από το άψυχο χώμα και φούντωνε, ξεχειλίζει από παντού. Πώς γινόταν αυτό το πράγμα;

Η Σοφία έριξε μια ματιά στο γραμματοκιβώτιο, πριν ανοίξει το πορτάκι του κήπου. Συνήθως έβρισκε ένα σωρό διαφημιστικά έντυπα και κάνα δυο μεγάλους φακέλους για τη μαμά της. Η Σοφία τα έπαιρνε όλα και τα άφηγε στο τραπέζι της κουζίνας· ύστερα ανέβαινε στο δωμάτιό της να διαβάσει τα μαθήματά της.

Για τον μπαμπά της δεν έρχονταν γράμματα· καμιά φορά μονάχα, η τράπεζα του έστελνε ενημερωτικά σημειώματα για τον λογαριασμό του. Αλλά ο μπαμπάς της Σοφίας δεν ήταν σαν τους συνηθισμένους μπαμπάδες. Ήταν καπετάνιος σ' ένα πετρελαιοφόρο και ταξίδευε σχεδόν όλον τον χρόνο. Όταν έπαιρνε την άδειά του και έμενε στο σπίτι για λίγες εβδομάδες, τριγύριζε όλη μέρα με τις παντόφλες και έδειχνε διαρκώς την αγάπη του στη Σοφία και στη μαμά της, μ' έναν τρόπο συγκινητικό. Τους μήνες, όμως, που ταξίδευε, έμοιαζε τόσο μακρινός!

Στο μεγάλο πράσινο γραμματοκιβώτιο δεν υπήρχε σήμερα παρά ένας μικρός φάκελος – κι αυτός ήταν για τη Σοφία.

«Σοφία Άμουνδσεν» έγραφε στο σημείο όπου σημειώνεται το όνομα του παραλήπτη. «Κλοφερφάιεν 3». Κι αυτό ήταν όλο. Το όνομα του αποστολέα δεν ήταν γραμμένο πουθενά. Το γράμμα δεν είχε καν γραμματόσημο.

Η Σοφία έκλεισε πίσω της το πορτάκι του κήπου και άνοιξε το γράμμα. Μέσα, δεν βρήκε παρά ένα μικρό κομμάτι χαρτί, μικρό όσο και το φακελάκι. Και σ' αυτό το χαρτάκι ήταν γραμμένα δυο λόγια μόνο: *Ποια είσαι;*

Τίποτε άλλο. Ούτε μια λέξη χαιρετισμού ούτε αποστολέας ούτε τίποτα. Μόνο αυτές οι δύο λέξεις, γραμμένες με το χέρι, και δίπλα τους ένα μεγάλο ερωτηματικό.

Στριφογύρισε τον φάκελο στα χέρια της, κοιτάζοντάς τον προσεκτικά γι' άλλη μια φορά. Ήταν γι' αυτήν – σ' αλήθεια. Αλλά ποιος τον είχε ρίξει μέσα στο γραμματοκιβώτιό τους;

Η Σοφία άνοιξε όσο μπορούσε πιο γρήγορα την πόρτα του σπιτιού, που ήταν χτισμένο με κόκκινα τούβλα. Όπως πάντα όμως, η γάτα, η Σιρχάν, ήταν πιο γρήγορη: σύρθηκε ανάμεσα στους θάμνους, πήδησε στα σκαλιά και τρύπωσε στο σπίτι, πριν προλάβει η Σοφία να κλείσει πίσω της την πόρτα.

«Ψιψίνα, ψιψίνα, ψιψίνα!»

Όταν η μαμά της Σοφίας θύμωνε για οποιονδήποτε λόγο, τότε έλεγε πως το σπίτι της δεν ήταν σπίτι, ήταν ζωολογικός κήπος. Και πράγματι, η Σοφία είχε μια μεγάλη συλλογή από ζώα. Πρώτα πρώτα, είχε μια γυάλα με τρία χρυσόψαρα: τη Χρυσομαλλούσα, την Κοκκινোসκουφίτσα και τον Μουτζούρη. Ύστερα ήταν τα παπαγαλάκια, ο Τομ και ο Τζέρι· έπειτα η χελώνα Γκοβίντα· και τέλος, η γάτα με τις κίτρινες και καφετιές ραβδώσεις, η Σιρχάν. Υποτίθεται πως όλα αυτά τα ζώα αποτελούσαν ένα είδος αποξημίωσης για τη Σοφία, μια και η μαμά της τελείωνε αργά το βράδυ τη δουλειά της, και ο μπαμπάς της έλειπε συνεχώς ταξιδεύοντας σ' όλες τις θάλασσες του κόσμου.

Η Σοφία πέταξε την τσάντα της σε μια γωνιά και έβαλε φαγητό στο πιατάκι της Σιρχάν. Έπειτα κάθισε σ' ένα σκαμνί της κουζίνας, κρατώντας στα χέρια της το μυστηριώδες γράμμα.

Ποια είσαι;

Μακάρι να 'ξερε! Ήταν, βέβαια, η Σοφία Άμουνδσεν, αλλά ποια ήταν στ' αλήθεια, πέρα από τα ονόματα; Σ' αυτό το ερώτημα δεν είχε καταφέρει ακόμη να δώσει απάντηση.

Κι αν είχε άλλο όνομα; Αν, για παράδειγμα, την έλεγαν Άννα Κνούδσεν. Θα ήταν τότε ένα άλλο, διαφορετικό κορίτσι;

Ξάφνου θυμήθηκε πως στην αρχή ο πατέρας της ήθελε να τη βαφτίσουν Σινόβε. Η Σοφία προσπάθησε να φανταστεί πώς θα ένιωθε απλώνοντας το χέρι της και λέγοντας τ' όνομά της: Σινόβε Άμουνδσεν... αλλά δεν τα κατάφερε. Είχε διαρκώς την εντύπωση πως έβλεπε μπροστά της ένα άλλο κορίτσι και όχι τον εαυτό της.

Μ' ένα πήδημα κατέβηκε από το σκαμνί και προχώρησε στο μπάνιο, με το παράξενο γράμμα στα χέρια της. Στάθηκε μπροστά στον καθρέφτη και κοίταξε στο γυαλί το πρόσωπό της.

«Είμαι η Σοφία Άμουνδσεν» είπε.

Το κορίτσι στον καθρέφτη απαξίωσε να της απαντήσει. Ούτε μια τόση δα γκριμάτσα δεν της χάρισε. Ό,τι κι αν έκανε η Σοφία, το ίδιο ακριβώς επαναλάμβανε και εκείνη. Η Σοφία προσπάθησε να την ξεγελάσει με μια γρήγορη, παραπλανητική κίνηση. Η άλλη, όμως, την πρόλαβε μ' ευκολία.

«Ποια είσαι;» ρώτησε η Σοφία.

Ούτε τώρα πήρε απάντηση. Για μια στιγμή, όμως, δεν

ήξερε να πει με σιγουριά ποια από τις δύο είχε κάνει την ερώτηση: αυτή η ίδια ή η εικόνα της μέσα στον καθρέφτη;

Άπλωσε το χέρι της και ακούμπησε τη μύτη του κοριτσιού μέσα στο γυαλί: «Εσύ είσαι εγώ».

Απάντηση καμιά. Αναποδογύρισε, λοιπόν, την πρόταση και είπε: «Εγώ είμαι εσύ».

Η Σοφία Άμουνδσεν δεν ήταν και πολύ ευχαριστημένη με το παρουσιαστικό της. Άκουγε συχνά τους άλλους να λένε πως είχε όμορφα αμυγδαλωτά μάτια, αλλά αυτό το έλεγαν μόνο και μόνο επειδή είχε μικροσκοπική μύτη και υπερβολικά μεγάλο στόμα. Τα αυτιά της, εξάλλου, παραήταν κοντά στα μάτια της. Αλλά το χειρότερο απ' όλα ήταν τα μαλλιά της: ολόισια, πράσα. Με τίποτα δεν μπορούσε να τα χτενίσει όπως ήθελε. Ο μπαμπάς τής χάιδευε πότε πότε το κεφάλι και την έλεγε «Το κορίτσι με τα ίσια μαλλιά». Τον ίδιο τίτλο είχε και ένα κομμάτι του Κλοντ Ντεμπισί. Αλλά όποιος είναι έξω από τον χορό πολλά τραγούδια ξέρει: ο μπαμπάς της δεν ήταν καταδικασμένος να 'χει, σ' όλη του τη ζωή, μαύρα, ίσια μαλλιά, που κρέμονταν σαν βρασμένα μακαρόνια ό,τι κι αν τους έκανες. Όλα τα σπρέι, όλες οι μάρκες αφρού για τα μαλλιά, είχαν αποδειχτεί άχρηστα στα μαλλιά της Σοφίας.

Υπήρχαν στιγμές που η Σοφία έβρισκε την εμφάνισή της τόσο αλλόκοτη, ώστε αναρωτιόταν μήπως είχε γίνει κανένα λάθος την ώρα που γεννιόταν. Η μαμά της της είχε πει πολλές φορές πως την είχε φέρει στον κόσμο με μια δύσκολη γέννα. Αλλά ήταν, στ' αλήθεια, η γέννα που έπαιζε πρωταρχικό ρόλο για την εξωτερική εμφάνιση ενός ανθρώπου;

Δεν ήταν παράξενο που δεν ήξερε ποια ήταν; Δεν ήταν φοβερό που δεν μπορούσε να διαλέξει μόνη της την εξω-

τερική της εμφάνιση; Της την είχαν φορτώσει από την κούνια κιόλας, δίχως καν να τη ρωτήσουν. Τους φίλους της μπορούσε, αν ήθελε, να τους διαλέξει· τον εαυτό της όμως, όχι. Άλλοι είχαν πάρει για λογαριασμό της και τη σημαντικότερη απ' όλες τις αποφάσεις: να είναι άνθρωπος.

Τι είναι ο άνθρωπος;

Η Σοφία κοίταξε πάλι το κορίτσι στον καθρέφτη.

«Καλύτερα να διαβάσω τη βιολογία μου» είπε, σαν να 'θελε να ζητήσει συγγνώμη. Και μια στιγμή αργότερα, βρισκόταν κιόλας στον διάδρομο.

«Η, μάλλον, καλύτερα να βγω λίγο στον κήπο» σκέφτηκε.

«Ψιψίνα, ψιψινούλα! Ψιψίνα!»

Έβγαλε τη γάτα στα σκαλιά και έκλεισε την πόρτα πίσω της.

Με το παράξενο γράμμα στα χέρια της, κοντοστάθηκε στο χαλικόστρωτο δρομάκι του κήπου· και ένιωσε κάτι αλλόκοτο: για μια στιγμή, της φάνηκε πως ήταν μια μαριονέτα, που χάρη σε κάποιες μαγικές δυνάμεις είχε ζωντανέψει.

Δεν ήταν ν' απορεί που βρισκόταν στον κόσμο και μπορούσε να τριγυρίζει μέσα σ' ένα θαυμαστό παραμύθι;

Η Σιρχάν πήδηξε με χάρη πάνω από τα χαλίκια και χάθηκε πίσω από τις βατομουριές. Μια ολοζώντανη γάτα, μια γάτα που έσφυζε από ζωή, από τις άσπρες τρίχες στα μουστάκια της ως την άκρη της λυγερής ουράς της. Βρισκόταν κι αυτή στον κήπο, αλλά δεν είχε συνείδηση αυτού του γεγονότος, τουλάχιστον όχι με τον τρόπο που το αντιλαμβανόταν η Σοφία.

Αφού η Σοφία συλλογίστηκε κάμποσο πως υπήρχε, έφτασε να σκεφτεί και πως δεν θα υπήρχε για πάντα.

«Τώρα υπάρχω και βρίσκομαι μέσα στον κόσμο» είπε

με τον νου της. «Μια μέρα, όμως, θα χαθώ και δεν θα 'μαι πια εδώ».

Υπήρχε, άραγε, ζωή μετά τον θάνατο; Ήταν κι αυτό ένα ερώτημα, για το οποίο η γάτα δεν είχε ασφαλώς την παραμικρή ιδέα.

Πριν από λίγο καιρό, είχε πεθάνει η γιαγιά της Σοφίας. Εδώ και έξι μήνες, σχεδόν καθημερινά, η Σοφία τη σκεφτόταν, σκεφτόταν πόσο της έλειπε. Δεν είναι άδικο που η ζωή πρέπει κάποτε να τελειώνει;

Η Σοφία στάθηκε συλλογισμένη στο χαλικόστρωτο δρομάκι. Προσπάθησε να συγκεντρώσει τη σκέψη της στο γεγονός ότι υπήρχε, για να ξεχάσει έτσι πως δεν επρόκειτο να μείνει για πάντα εδώ. Αδύνατον. Μόλις κατάφερνε να συμμαζέψει το μυαλό της και να σκεφτεί πως υπήρχε, να σου πρόβαλλε αμέσως και η άλλη σκέψη, πως, δηλαδή, κάποια μέρα η ζωή της θα 'φτανε στο τέλος της. Το ίδιο ήταν, όμως, και από την ανάποδη: μόνο όταν το καταλάβαινε πέρα για πέρα ότι μια μέρα δεν θα υπήρχε πια, μόνο τότε ένιωθε πόσο απέραντα πολύτιμο ήταν το δώρο της ζωής. Ήταν οι δύο πλευρές ενός νομίσματος, ενός νομίσματος που στριφογύριζε αδιάκοπα ανάμεσα στα δάχτυλά της, για να το περιεργαστεί. Και όσο μεγάλωνε και καθάριζε μπροστά της η μια του όψη, τόσο μεγάλωνε και καθάριζε ταυτοχρόνως και η άλλη. Η ζωή και ο θάνατος ήταν οι δύο πλευρές ενός και του ίδιου πράγματος.

Δεν μπορούμε να καταλάβουμε πως ζούμε, χωρίς να καταλάβουμε, την ίδια στιγμή, πως κάποτε θα πεθάνουμε, σκέφτηκε. Και δεν μπορούμε να σκεφτούμε πως θα πεθάνουμε, χωρίς να νιώσουμε αμέσως κιόλας πόσο θαυμάσια είναι η ζωή.

Η Σοφία θυμήθηκε πως η γιαγιά της είχε πει κάτι παρό-

μοιο, την ημέρα που έμαθε για την αρρώστια της. «Τώρα καταλαβαίνω πόσο όμορφη και πλούσια είναι η ζωή» είχε πει.

Δεν είναι θλιβερό που οι περισσότεροι άνθρωποι πρέπει ν' αρρωστήσουν, για να μπορέσουν να δουν την ομορφιά της ζωής; Ή, έστω, να βρουν ένα μυστηριώδες γράμμα στο γραμματοκιβώτιό τους;

Μήπως θα 'πρεπε να ρίξει ακόμα μια ματιά; Ίσως, στο μεταξύ, να 'χε έρθει και κάτι ακόμα. Η Σοφία έτρεξε και ανασήκωσε το πράσινο σκέπασμα. Τινάχτηκε τρομαγμένη, όταν είδε ένα φακελάκι όμοιο με το προηγούμενο. Μήπως ήταν εκεί και από πριν, και εκείνη δεν το είχε δει στη βιασύνη της, καθώς έβγαζε από μέσα το πρώτο γράμμα;

Στον φάκελο ήταν και πάλι γραμμένο το όνομά της. Τον έσκισε και έβγαλε ένα άσπρο χαρτάκι, ίδιο με το πρώτο.

Μόνο η ερώτηση ήταν αλλιώςτικη: *Πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος;*

Δεν έχω ιδέα, είπε με τον νου της η Σοφία. Κανείς δεν το ξέρει αυτό! Κι όμως, η ερώτηση δεν ήταν καθόλου κουτή. Για πρώτη φορά στη ζωή της, η Σοφία σκέφτηκε πως δεν ήταν δυνατόν να ζεις μέσα σ' έναν κόσμο, δίχως ν' αναρωτηθείς τουλάχιστον πώς είχε ξεκινήσει, από πού ερχόταν και πώς είχε δημιουργηθεί.

Είχε τόσο πολύ μπερδευτεί με τα μυστηριώδη γράμματα, που αποφάσισε ν' αποτραβηχτεί για λίγο στη «σπηλιά» της. Η σπηλιά ήταν η μυστική κρυψώνα της Σοφίας. Όταν ήταν πολύ θυμωμένη, πολύ λυπημένη ή πολύ χαρούμενη, ερχόταν και κρυβόταν στη «σπηλιά» της. Σήμερα, ήταν πολύ μπερδεμένη.

Το κόκκινο σπιτάκι ήταν χτισμένο στη μέση ενός μεγάλου κήπου, με πολλά παρτέρια, βατομουριές, θάμνους και

διάφορα δέντρα. Στη μια πλευρά είχε κοντοκουρεμένο γρασίδι με μια όμορφη κούνια. Είχε, επίσης, και ένα μικρό, στρογγυλό κιόσκι, που το 'χε φτιάξει ο παππούς της για τη γιαγιά, όταν το πρώτο τους παιδί πέθανε λίγες εβδομάδες μετά τη γέννησή του. Το δύστυχο το μωράκι το λέγανε Μαρία. Στο μνήμα του είχαν γράψει: «Η μικρή Μαρία ήρθε, μας χαιρέτησε και βιάστηκε να φύγει».

Σε μια γωνιά του κήπου, πίσω από τις βατομουριές, ήταν κάτι άγριοι θάμνοι, που δεν έβγαζαν ούτε λουλούδι ούτε καρπό. Ήταν ένας παλιός φράχτης, που σημάδευε τα σύνορα ανάμεσα στον κήπο και το δάσος. Κανείς δεν τον είχε περιποιηθεί τα τελευταία είκοσι χρόνια· γι' αυτό και είχε αγριέψει, είχε γίνει σχεδόν αδιάβατος. Η γιαγιά έλεγε πως τα χρόνια του πολέμου, που άφηνε τις κόττες ελεύθερες στον κήπο να σκαλίζουν το χώμα και να τρώνε, ο παλιός φράχτης δυσκόλευε τις αλεπούδες, όταν τρύπωναν μέσα ν' αρπάξουν τα πουλερικά.

Για όλους τους άλλους, ο φράχτης ήταν το ίδιο άχρηστος, όπως και τα παλιά σπιτάκια για τα κουνέλια στο μπροστινό μέρος του κήπου. Αυτό, όμως, συνέβαινε, επειδή δεν ήξεραν το μυστικό της Σοφίας. Από τότε που θυμόταν τον εαυτό της, η μικρή είχε ανακαλύψει ένα πέρασμα ανάμεσα στα κλαδιά των άγριων θάμνων. Σέρνοντας χωνόταν μέσα κι έφτανε σ' ένα μικρό ξάνοιγμα, που ήταν η «σπηλιά» της. Εδώ μέσα ήταν σίγουρη πως κανείς δεν μπορούσε να τη βρει.

Με τα δυο γράμματα στο χέρι, η Σοφία διέσχισε τον κήπο τρέχοντας. Ύστερα σύρθηκε με τα τέσσερα και χάθηκε μέσα στον φράχτη. Η σπηλιά ήταν αρκετά μεγάλη και ψηλή· η Σοφία μπορούσε να σταθεί σχεδόν όρθια. Τώρα, όμως, κάθισε πάνω σε κάτι χοντρές ρίζες. Από τη θέση αυτή, μπορούσε να βλέπει ανάμεσα από τα φύλλα και τα

κλαδιά όλο τον κήπο. Οι τρυπίτσες που είχε ανακαλύψει, δεν ήταν μεγαλύτερες από ένα μεγάλο κέρμα η καθεμιά τους, της εξασφάλιζαν, όμως, σπουδαία θέα. Όταν ήταν μικρή, της άρεσε να παρακολουθεί αποκεί μέσα τον μπαμπα της ή τη μαμά της, που την έψαχναν ανάμεσα στα δέντρα.

Για τη Σοφία, ο κήπος ήταν ένας ξεχωριστός κόσμος. Από πάντα. Κάθε φορά που διάβαζε στη Βίβλο την ιστορία του Κήπου της Εδέμ, έφερνε στο μυαλό της τη «σπηλιά» της· και σκεφτόταν πόσο όμορφα ένιωθε να κάθεται κρυμμένη και να κοιτάζει τον μικρό της παράδεισο.

«Πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος;»

Όχι, δεν ήξερε. Ήξερε, φυσικά, πως η Γη δεν ήταν παρά ένας μικρός πλανήτης μέσα στο απέραντο Διάστημα. Αλλά το Διάστημα, πώς είχε δημιουργηθεί;

Μπορεί, βέβαια, το Διάστημα να υπήρχε από πάντα. Και τότε, δεν χρειαζόταν καμιά απάντηση. Μπορούσε, όμως, κάτι, οτιδήποτε, να υπάρχει από πάντα; Πώς ήταν δυνατόν να υπάρχει κάτι αιώνια; Κάτι μέσα της αρνιόταν να το πιστέψει. Ό,τι υπάρχει, πρέπει να 'χει μια αρχή. Άρα και το Διάστημα από κάτι άλλο φτιάχτηκε, κάπως δημιουργήθηκε.

Αν, όμως, το Διάστημα φτιάχτηκε ξαφνικά από κάτι άλλο, τότε αυτό το άλλο θα πρέπει, με τη σειρά του, να φτιάχτηκε από κάτι άλλο, κι αυτό από κάτι άλλο. Η Σοφία καταλάβαινε πως δεν είχε λύσει το πρόβλημα· απλώς, το είχε διώξει λίγο πιο μακριά της. Στο τέλος τέλος, κάτι, κάποτε, θα πρέπει να δημιουργήθηκε από το τίποτα. Αλλά πώς ήταν δυνατόν κάτι τέτοιο; Μήπως κι αυτή η σκέψη δεν ήταν το ίδιο αδιανόητη με την άλλη, πως, δηλαδή, ο κόσμος υπήρχε από πάντα;

Στο μάθημα των θρησκευτικών είχαν μάθει ότι τον κόσμο τον είχε δημιουργήσει ο Θεός. Η Σοφία προσπάθησε να χορτάσει μ' αυτή την απάντηση, προσπάθησε να πείσει τον εαυτό της πως αυτή ήταν στο κάτω κάτω η καλύτερη λύση γι' αυτό το πρόβλημα. Ύστερα, όμως, άρχισε και πάλι να το σκέφτεται. Εντάξει, μπορούσε να φανταστεί ότι ο Θεός είχε δημιουργήσει το Σύμπαν. Αλλά τον Θεό τον ίδιο, ποιος τον είχε δημιουργήσει; Ή μήπως είχε δημιουργήσει ο ίδιος από το μηδέν τον εαυτό του; Πάλι κάτι διαμαρτυρήθηκε μέσα της. Ο Θεός, βέβαια, μπορούσε να φτιάξει ό,τι ήθελε. Αλλά δεν μπορούσε να φτιάξει τον ίδιο του τον εαυτό. Για να το κάνει αυτό, θα 'πρεπε πρώτα να είναι Θεός και να υπάρχει ήδη. Μετά απ' αυτό, μια δυνατότητα της έμενε: να δεχτεί πως ο Θεός υπήρχε από πάντα. Αλλά αυτή τη δυνατότητα την είχε απορρίψει από την αρχή. Όλα όσα υπάρχουν, πρέπει να 'χουν μια αρχή.

«Που να πάρει η ευχή!»

Άνοιξε ξανά τους δύο φακέλους.

«Ποια είσαι;»

«Πώς δημιουργήθηκε ο κόσμος;»

Τι σπαζοκεφαλιάς ήταν αυτές! Κι από πού είχαν έρθει τα δύο γράμματα; Αυτό κι αν ήταν μυστήριο!

Ποιος είχε ταράξει την καθημερινότητα της Σοφίας και την είχε ξάφνου φέρει αντιμέτωπη με τα μεγαλύτερα αινίγματα του Σύμπαντος;

Για τρίτη φορά, η Σοφία πήγε στο γραμματοκιβώτιο.

Αυτή τη φορά, βρήκε τα γράμματα που είχαν έρθει με το κανονικό ταχυδρομείο. Ψάρεψε ένα χοντρό πακέτο με διαφημιστικά έντυπα, εφημερίδες και δύο γράμματα για τη μαμά της. Ήταν και μια κάρτα ανάμεσά τους – με τη

φωτογραφία μιας πανέμορφης αμμουδιάς από κάποια χώρα του Νότου. Γύρισε την κάρτα. Είχε νορβηγικά γραμματόσημα και τη σφραγίδα «ΟΗΕ – Τάγμα Κυανοκράνων». Μήπως ήταν από τον μπαμπά της; Εκείνος, όμως, βρισκόταν αλλού! Και τα γράμματα δεν ήταν τα δικά του.

Η Σοφία ένωσε το αίμα της να κυλά γρηγορότερα στις φλέβες της, όταν διάβασε τη διεύθυνση στο πίσω μέρος της κάρτας. «Χίλντε Μόλερ Κναγκ, C/O Σοφία Άμουντσεν, Κλοφερφάιεν 3...» Τα υπόλοιπα ήταν όλα σωστά. Η κάρτα έγραφε:

Αγαπημένη μου Χίλντε! Σου στέλνω τις καλύτερες ευχές μου, τώρα που κλείνεις τα δεκαπέντε σου χρόνια. Όπως καταλαβαίνεις, θέλω να σου κάνω ένα δώρο που θα σε βοηθήσει να ωριμάσεις. Συγχώρεσέ με που στέλνω την κάρτα στη Σοφία, αλλά αυτό ήταν το πιο εύκολο.

Πολλά φιλιά, ο μπαμπάς σου

Η Σοφία γύρισε τρέχοντας στο σπίτι και όρμησε στην κουζίνα. Ένωθε μέσα της να λυσομανάει σωστή τρικυμία. Τι ήταν τούτο πάλι; Ποια ήταν αυτή η Χίλντε, που είχε τα γενέθλιά της έναν μήνα πριν κλείσει η ίδια η Σοφία τα δεκαπέντε της χρόνια;

Η Σοφία άνοιξε τον τηλεφωνικό κατάλογο. Οι Μόλερ ήταν πολλοί κι οι Κναγκ άλλοι τόσοι. Αλλά σ' ολόκληρο τον χοντρό τηλεφωνικό κατάλογο δεν υπήρχε ούτε ένας με το όνομα Μόλερ Κναγκ.

Κοίταξε πάλι την παράξενη κάρτα στα χέρια της. Ήταν αληθινή, με γραμματόσημο και σφραγίδα.

Αλλά γιατί να στείλει ένας πατέρας μια κάρτα για τα γενέθλια της κόρης του στη διεύθυνση της Σοφίας; Μια

κάρτα που, προφανώς, προοριζόταν για κάποια άλλη; Ποιος πατέρας θα 'στελνε σε λάθος διεύθυνση τις ευχές για τα γενέθλια του παιδιού του; Και γιατί αυτό ήταν «το πιο εύκολο»; Αλλά πάνω απ' όλα, πώς θα 'βρισκε αυτή τη Χίλντε;

Έτσι απέκτησε η Σοφία άλλο ένα πρόβλημα, λες και δεν είχε ήδη αρκετά. Δοκίμασε πάλι να βάλει σε τάξη το μυαλό της και τις σκέψεις της.

Μέσα σε λίγες ώρες, το ίδιο εκείνο απόγευμα, είχε έρθει αντιμέτωπη με τρία αινίγματα. Το πρώτο ήταν: ποιος είχε ρίξει στο γραμματοκιβώτιό τους τους δύο μικρούς άσπρους φακέλους. Το δεύτερο ήταν οι δύο ερωτήσεις που είχε λάβει μ' αυτό το αλλόκοτο ταχυδρομείο. Και το τρίτο ήταν: ποια ήταν η Χίλντε Μόλερ Κναγκ, και γιατί είχε πάρει η Σοφία μια κάρτα με τις ευχές για τα γενέθλια αυτού του άγνωστου κοριτσιού;

Ήταν σίγουρη πως αυτά τα τρία αινίγματα συνδέονταν κατά κάποιον τρόπο μεταξύ τους. Γιατί ως τότε τίποτα τόσο ασυνήθιστο δεν είχε ταράξει τη ρουτίνα της ζωής της.

**ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΕΡ
ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ, ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΚΑΙ... ΤΑ ΠΑΝΤΑ.**

Η δεκατετράχρονη Σοφία περνάει ήσυχα τις μέρες της στη μικρή πόλη του Λίλεσαντ. Όσπου λαμβάνει ένα γράμμα για τη Χίλντε Μόλερ Κναγκ.

Ποια είναι αυτή η κοπέλα; Γιατί η Σοφία βρίσκει συνέχεια προσωπικά της αντικείμενα; Και γιατί λαμβάνει την αλληλογραφία της; Μέσα από την ανάγνωση των επιστολών ενός μυστηριώδους φιλοσόφου, του Αλμπέρτο Κνοξ, ο οποίος εξηγεί στη Σοφία τις ιδέες των μεγάλων φιλοσόφων της Ευρώπης, εκείνη αποκτά σταδιακά όλες τις πολύτιμες γνώσεις που χρειάζεται για να λύσει τα μυστήρια που την περιβάλλουν.

Ένα συναρπαστικό, πρωτότυπο και γοητευτικό βιβλίο για όσους ενδιαφέρονται για την ιστορία του πολιτισμού μας, την ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας και τη φανταστική ιστορία της Σοφίας και της Χίλντε. Για να λύσουμε τα μυστήρια που συνθέτουν τον κόσμο της Σοφίας, πρέπει να κατανοήσουμε πρώτα την ευρωπαϊκή φιλοσοφία.

Μια ιστορία μυστηρίου, μια σύντομη ιστορία της φιλοσοφίας, μια ιστορία για εφήβους... και όχι μόνο!

ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ISBN: 978-618-03-4739-5

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84739

metaixmio.gr